

İslâmî İlimlerin Kurucu Nesli Tâbiîn-I:
“Tâbiîn Kimliği ve İslâmî İlimlerin
Tesisî –Konulu Milletlerarası Tartışmalı
İlmî Toplantı–”
06-07 Kasım 2023, SAKARYA

Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ile İslâmî İlimler Araştırma Vakfı'nın (İSAV) ortaklaşa tertip ettiği İslâmî İlimlerin Kurucu Nesli Tâbiîn-I: “Tâbiîn Kimliği ve İslâmî İlimlerin Tesisî” sempozyumu 6-7 Mayıs 2023 tarihinde Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi konferans salonunda gerçekleşti. Yurt içi ve yurt dışından çok sayıda akademisyen ve öğrencinin katıldığı sempozyum programı, açılış konuşması ve açılış konferansını müteakiben altı sempozyum oturumu ve nihai olarak da değerlendirme oturumundan oluşmaktadır.

Sempozyum, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Görevlisi İlyas Şanlı'nın Kur'ân-ı Kerim tilavetinin ardından açılış konuşmalarıyla başladı. Sempozyum tertip heyeti başkanı Prof. Dr. Hayati Yılmaz açılış konuşmasında bu toplantının “İslam medeniyetinin Kurucu Nesli Sahabe” üst başlığıyla başlatılan dört ayrı uluslararası sempozyum serisinin bir devamı olduğunu belirtti ve sempozyumun tertibine dair bazı değerlendirmelerde bulundu. 18 farklı ülkeden 120 tebliğ başvurusunda bulunulan bu sempozyumun da bir seri olacağı öngörüsünde bulundu.

Açılış konuşmaları İSAV mütevelli heyeti başkanı Prof. Dr. Salih Tuğ'un konuşmasıyla devam etti. İSAV'ın kuruluş günlerine dair hatıralarını anlatan Tuğ, vakfın bugünlere gelmesinde emeği geçenlere teşekkürlerini ilettili. Daha sonra ilahiyat fakültesi dekanı Prof. Dr. Ahmet Bostancı tâbiîn neslinin tanınması ve anlaşılmasının, İslam medeniyeti ve İslâmî ilimlerin anlaşılması için büyük önem arz ettiğine dair konuşmasıyla devam etti. Selef-i sâlihînin tüm nesillerini ilmi bakış açısıyla ele alacak sempozyum serilerinin devam etmesini temenni etti.

Sakarya Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Hamza Al, İslam medeniyetinin sahabe ve sonraki nesillere çok şey borçlu olduğunu ve bizim de o nesillerden aldığımız bu misyona sahip çıkmamız gerektiğini vurgulayan bir konuşma

yaptı. Açılış konuşmalarına Sakarya Büyükşehir Belediyesi başkanı Ekrem Yüce'yi temsilen, Sakarya Büyükşehir Belediyesi genel sekreter yardımcısı Ziya Cevherli devam etti.

Açılış konferansını, İstanbul Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Halil İbrahim Kutlay yaptı. "Tâbiînün İslam Toplumlarındaki Yeri" başlıklı konuşmasında İslâmî ilimlerin kurucu nesli olan tâbiîn neslinin özelliklerine ve tarihsel süreçteki yerine değindi. Tâbiîn döneminin başta tedvin faaliyeti olmak üzere ilim dünyasına katkılarını zikretti. Bu neslin öncü kuşak olduğu ve Müslümanlar tarafından rol model alınması gerektiği böylelikle Müslümanlar'ın güçlü bir medeniyet ortaya koyabileceğini söyledi. "Biz İslam'ı bir medeniyet projesi olarak sunmadığımız takdirde İslam algımız zayıftır" diyerek konuyla ilgili değerlendirmelerde bulundu. Yarım saatlik bir aranın ardından "Tabiîn Kimliği ve Tabakaları" isimli ilk oturuma geçildi. Başkanlığını Prof. Dr. Abdullah Aydın'ın yaptığı bu oturumda tâbiîn döneminin sınırlarını belirlemeye dair iki tebliğ sunuldu.

Birinci oturumda ilk olarak Dr. Öğr. Üyesi Mustafa TATLI "Rivayet Anlayışı Açısından Tâbiîn Neslini Yeniden Dönemlendirmek -İhtimaller ve Teklifler-" başlıklı tebliğini sundu. Tatlı, bu tebliğde temel amacının tâbiîn etkin olduğu dönemin tarihi sınırlarını tespit etmek olduğunu söyledi. Tâbiîn döneminin başlangıcını hicrî 60-65, bitişini ise 135-140 yıllarıyla tarihlendirmeye yönelik teklifte bulundu. Tebliğin müzakeresini yapan Doç. Dr. Muhammet Enes Topgül, bu tebliğin Batı'da yaklaşık yirmi senedir yapılan dijital beşeri ilimler tarzındaki çalışmaların hadis sahasında kullanımına dair bir katkı olduğunu, veri tabanlarının bize sunduğu sayısal verilerden hareketle hadis tarihine dair neler söyleyebileceğimize dair ufuk açıcı bir çalışma olduğunu ifade etti.

Oturumun ikinci tebliğini Prof. Dr. Muhammed Züheyr Abdullah el-Muhammed sundu. "Tâbiîn Tabakaları ve Ulemanın Metodu: Analitik Bir İnceleme" başlıklı tebliğde tâbiînün muhaddisler nazarındaki tanımı, fazilet bakımından birbirinden farklılaşması, tâbiîn tabakalarının sayısı ve tâbiîn tabakaları hususunda alimlerin itibara aldıkları kriterler konularını ele aldı. Tebliğin müzakerecisi Doç. Dr. Ahmad Snober, bu dört konudan sonuncusu hariç diğerlerinin bir araştırma problematiği belirtmediğini, bu tebliğin tamamında tâbiîn tabakaları hususunda alimlerin itibara aldıkları kriterler konusuna odaklanılsa daha faydalı olacağını ifade etti. Snober'in konuya dair değerlendirme ve tavsiyelerinin ardından oturum sona erdi.

İkinci oturum Prof. Dr. Zekeriya Güler'in hazirunu selamlamasıyla başladı. Güler, İSAV ile ismi aynileşen Ali Özek hocayı anarak onun çok kıymetli eseri "Hadis ricali ilimleri ve kaynakları" kitabını hatırlattı ve oradan tâbiînle ilgili bir alıntıda bulundu. Ardından oturumda sunulacak olan iki tebliği takdim etti. "Tâbiîn Bilgisinin Tespiti ve İslâmî İlimlerin Tesisi" başlıklı bu oturumda ilk olarak Dr. Öğr. Üyesi Abdulkerim Malkoç söz aldı. "Tâbiînün Tespitinde

Karşılaşılan Bir Problem Olarak Tedâhül” başlıklı tebliğde tâbiînin tespitinde karşılaşılan tedahül problemine karşı muhaddislerin aldıkları tedbirleri örnekler üzerinden inceledi. Malkoç, sonraki müellifler tarafından da dikkat çekilen tedahül problemi karşısında tabakat, tarih ve rical kitaplarında râvilerle ilgili yapılan tabakalandırmaları daha dikkatli okuyup, tek kaynakla yetinmeyip mümkün olduğunca fazla kaynağa müracaat etmenin önemine işaret etti. Tebliğin müzakeresini yapan Prof. Dr. Mehmet Eren tedahül kelimesi yerine geçişkenlik kelimesinin kullanılmasını önerdi. Klasik kaynaklardaki bilgileri toplaması açısından gayet başarılı bulunduğu tebliğin kaynaklarında yeni yapılan çalışmalara da yer verilmesi gerektiğini söyledi.

Oturumda ikinci tebliği Dr. Ali b. Muhammed Necm sundu. “Tâbiînin Sahabenin Bilgisinden Faydalanarak İslami İlimlerin Temellerini Oluşturması” başlıklı tebliğinde tâbiînin Kur’ân ilimleri, hadis, fıkıh ilminin tesisindeki rolünden bahsetti. Tabiînin yalnızca bu ilimlerle sınırlı olmayıp dil, sîreti nebeviyye gibi ilim dallarının oluşumunda da etkili olduğunu söyledi. Tebliği müzakere eden Prof. Dr. Abdullah Karahan, bu çalışmanın bize o dönemle ilgili bir portre sunduğunu ancak tebliğde fetihler sebebiyle Arap dilinin zayıflaması ve hadis uydurmacılığının başlaması gibi konularda tahlili bir çalışmalar yapılabileceğini ifade etti. Oturum Prof. Dr. Zekeriya Güler’in teşekkür ve temennileriyle sonlandı.

Tâbiîn ve İslâmî İlimler (Hadis-Siyer) başlıklı üçüncü oturum Prof. Dr. Mehmet EREN’in öncülüğünde başladı. İlk olarak Dr. Öğr. Üyesi Ramazan Doğanay “Tâbiûnun Rivayetleri Üzerine Bir Analiz-Muvatta Örneği-” başlıklı tebliğini sundu. Tebliğde İmam Malik’in Muvatta’daki 286 maktu rivayetini incelemek suretiyle ulaştığı sonuçları paylaştı. Doğanay, bu rivayetlerin neredeyse tamamının Medine’de yaşamış olan veya Medine’yle irtibatı olan tâbiîn ulemasına ait olduğunu tespit etti. Müzakereci Prof. Dr. Halit Özkan, genel mülahazalarını paylaşarak söze başladı. Tâbiîn denilen 170 yıllık zaman dilimi içerisinde hangi tabakayı esas almalıyız sorusunu cevaben tâbiîn denilince akla gelen ilk üç ismin yaşadığı dönemi esas alabileceğimizi ifade etti. Bu dönem hakkında konuşacaksa bu isimlerin ne yaptıklarını konuşmak gerektiğini söyledi. Ardından tebliğe dair değerlendirmeler yaptı. Muvatta’daki maktu rivayetlerin bağlayıcılığını tespit etmede yalnızca Muvatta’ın kullanılmasının yeterli olmadığı, mezhebin başka kaynaklarının da kullanılması gerektiğine işaret etti. Ardından oturum başkanı Prof. Dr. Mehmet Eren de bazı mülahazalarını paylaştı.

İkinci konuşmacı Dr. el-Hassân Hâlî “Tâbiînin Siyer-i Nebî Malzemesinin Toplanmasındaki ve Yazılmasındaki Çabaları: Etkiler ve Özellikler” başlıklı sunumunu gerçekleştirdi. Sahabenin ve tâbiînin siyere katkıları, tâbiîn dönemi siyer ve megâzî çalışmalarının belirgin özellikleri, kendilerinden önceki ve sonraki dönemlerden farklarına değindi. Megâzî kavramının ilk kez bu dö-

nemde, siyer kullanımının ise bir sonraki nesilde İbn Şihab ez-Zührî ile kullanıldığını söyleyerek bu dönemin en bariz özelliği olarak siyer ve megâzînin farklılaşmaya başladığı dönem olduğunu söyledi. Haberin aktarılmasında daha sonraki dönemde senede önem vermeseler de bu dönemde senede ehemmiyet verildiğini ifade etti.

Prof. Dr. Adem Apak müzakeresine siyerin ana omurgasını megâzînin oluşturmasının gayet tabii bir durum olduğunu, megâzîden bahsetmeyip Hz. Peygamber'in ahlakından bahsedin demenin işin esasını bilmemekle alakalı olduğunu ifade ederek başladı. Tebliğde zikredilen isimlere ek olarak Vehb b. Münebbih'i de eklemeyi teklif etti. Ardından siyerini öncülerinden Vehb b. Münebbih'e dair tespitlerini paylaştı. Son olarak, tebliğde belirtildiği üzere bu dönemde megâzî kelimesi üzerinde durulduğu için tebliğin başlığında da siyer yerine megâzî kelimesinin kullanılmasının hem kendi tespitleri hem de muhteva yönünden daha uygun olacağını ifade etti. Genel müzakere kısmında Prof. Dr. Salih Tuğ, Hz. Peygamber'in üsvei hasene vasfının savaşlarda da ortaya çıktığı ve onun örnek vasıfları insanlara insanlara ulaştırılsın diye bu konuların anlatıldığını ifade ediyor.

7 Mayıs Pazar günü gerçekleşen Tabiîn ve İslâmi İlimler (Fıkıh) başlıklı dördüncü oturum Prof. Dr. Hacı Mehmet Günay'ın başkanlığında gerçekleşti. İlk olarak Prof. Dr. Hişam el-Arabî "Tâbiîn Döneminde Fikhî Ekollerin Ortaya Çıkışı" başlıklı tebliğini sundu. İki ayrı ekolün merkezi olan Kûfe ve Medine'nin özellikleri ve fikhin gelişmesindeki tesirlerinden bahsetti. Medine ekolünün hadise yönelmesi, Kûfe medresesinin de reye yönelmesinin bir genelleme olduğunu, Medine halkı reyi mutlak olarak reddetti, yahut Kûfe medresesi hadisle amel reddetti şeklinde bir değerlendirmenin mümkün olmadığını söyledi. Tebliğin müzakeresini yapan Prof. Dr. Osman Güman, bir kişide reycilik ya da hadisçilik ön planda olmasında müçtehidin karakteri ve mizacının en önemli unsur olduğunu, Hz. Ömer ve oğlu Abdullah b. Ömer'in bunun tipik bir örneği olduğunu ifade etti. İkinci olarak, hadis uydurma olgusu ile rey-fıkıh arasında kurulan doğrudan ilişkinin doğru olmadığını, Kûfe'de oluşan fikhin bir zaruret fikhî değil bir tercih olduğunu, bunun fikhî üreten özneye ilgili bir husus olduğunu, bu konuda bölgesel ayrımlardan ziyade şahıs odaklı gitmenin daha doğru olduğunu ifade etti. Son olarak ehli rey-ehli hadis tartışmasında, sünnet tasavvurundaki farklılaşmanın önemli olduğunu söyledi.

İkinci olarak Dr. Sondos Abunasser "İslam Toplumunda Bir Sosyal Adalet Örneği Olarak Mevâlî Tabiîn Fakihleri" başlıklı sunumunda mevlanın İslam'dan önceki konumuna, velanın Arap kabile toplumuyla alakasına, vela kurumuyla İslam dininin bağlantısına, sosyal adalet konusu ve bunun mevali üzerindeki etkisine değindi. Mevalinin tâbiîn döneminde ilim sahasında oldukça önemli hale geldiğine dair örnekler zikretti. Tebliği müzakere eden Doç. Dr. Ahmet Numan Ünver, konunun çok güzel ve ilgi çekici olduğunu ifade

etti. Tâbiünden olan bu mevali fukahaya toplum ve idare tarafından da itibar gösterilmiş ancak bu öncülünden hareketle İslam toplumunda sosyal adaletin ilk dönemlerden itibaren tamamen var olduğu yargısına ulaşabilir miyiz şeklinde bir soru yöneltti. Burada mevalinin fukaha olanının bütün mevaliye teşmil edilmiş olacağına dikkat çekti. Ardından oturum başkanı Günay, tebliği konu itibarıyla çok orijinal bulduğunu, sosyal adalet kavramının eşit gelir dağılımı manasını çağrıştırdığını, bunun yerine “sosyal dayanışmaya katkıları” ifadesinin mevle’l-muvâlâtin sosyal dayanışma ve yardımlaşmaya hizmet eden yönünü daha iyi ortaya koyacağını ifade etti. Dinleyicilerin katkı sunduğu genel bir müzakereden sonra ara verildi.

Prof. Dr. Yusuf Ziya Keskin’in başkanlığını yaptığı Tabiîn ve İslami İlimler (Kıraat ve Tefsir) isimli beşinci oturumda ilk olarak Öğr. Gör. Cihat Çelik “Tâbiîn Kıraat İmamları ve Sahâbe Etkileşimi” isimli tebliğini sundu. Çelik sunumunda kıraati aşere imamlarından dört tâbiî imamın hayatını, Kur’ân-ı Kerîm’i sahabeden mi aldıklarını ve bu imamların Hz. Peygamber’e ulaşan isnadlarını inceledi. Bu kişilerin sahabe ile nasıl bir etkileşim içerisinde olduklarını aktardı. Tebliğin müzakerecisi Prof. Dr. Abdullah Emin Çimen, kıraat alanında böyle kapsamlı bir çalışmanın yapılmasından dolayı memnuniyetini dile getirdi. Ardından bu alanın İlahiyat fakültelerinde bağımsız bir alan olarak yerleşip gelişiğine dair temennisini sundu. Tebliğe katkı mahiyetinde Resûlullah efendimiz’in eşi Hz. Hafsa (ra)’nın kendine has Kur’ân-ı Kerîm nüshası olduğunu ve tâbiîn ulemasının kırat ilminde yetişmesine vesile olduğunu zikretti. Çimen, tebliğde ele alınan tâbiîn imamlarının diğer tâbiîn kurallarıyla etkileşimlerinin ele alınması ve bu konuyla ilgili modern çalışmalara da yer verilmesi tavsiyesinde bulunarak sözlerini bitirdi.

Daha sonra Prof. Dr. Hâlid et-Turûdî, “Tâbiînin Ahkam Ayetlerinin Tefsirinde Nakli ve Akli Kullanması” başlıklı tebliğini sundu. Turûdî, tebliğinin problematiğinin nakli ve akli ilimlerin tefsiri inşada kullanımı hakkında olduğunu söyledi. Çalışmasını tâbiîn tefsirinin teorik çerçevesi ve tâbiîn tefsirinde içtihad şeklinde iki noktada ele alacağını belirtti. Tâbiînin akılla nakli nasıl ulaştırdıkları, tâbiîn ekolünün Kur’ân-ı Kerîm’i anlamada diğer ilimlerden yararlanıp yararlanmadığını inceledi. Tefsir tarihi bağlamında sosyokültürel perspektifin ve tarihi ortamın dikkate alınması gerektiğinden bahsetti ve Batı’daki hermenötik yöntemine atıfta bulundu. Bu konuda Zehebî’nin perspektifini esas aldığını, İbn Teymiyye’ye uzanan bir anlayış ve çizgiyi benimseydiğini ifade etti.

Tebliği gayet kapsamlı ve açıklayıcı bulan müzakereci Doç. Dr. Bayram Demircigil, yazarın sahabe rivayetlerinin hiçbir ayrıma tabi tutulmadan vahiy olarak telakki edilmesi konusunda İbn Teymiyye’ye atıfta bulunduğunu, ancak kendisinin bu rivayetlerin hepsinin vahiy olduğuna dair sarih bir beyana rastlayamadığını söyledi. İbn Teymiyye’nin değerlendirmelerinin daha dikkatli şekilde gözden geçirilmesi gerektiğini ifade etti. Rivayetlerin Kur’ân-ı Kerîm’i

sarih bir şekilde anlamamızda vazgeçilmez bir malzeme olduğunu söylemekle, bu rivayetlerin vahiy olduğunu söylemek arasında fark olduğunu vurguladı. Ardından yemek ve namaz arası vermek üzere oturum sona erdi.

“Tâbiîn ve Siyaset” isimli altıncı oturum Doç. Dr. Ahmed b. Yahyâ el-Kindî başkanlığında gerçekleştirildi. İlk olarak Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Mücahid Dündar “Osmânîlik ve Tâbiîn Devrinde Osmânî Düşünce” isimli tebliğini sundu. Dündar, Osmâniyye kavramının tarihsel süreçte çokça kapsam değiştiğini, aslı ve mütekâmil anlam içeriğini Cahız tarafından alındığını, Ehli sünnet ve'l-cemaat kavramını anlamak için Osmânîlik kavramının anlaşılması gerektiğini ifade etti. Tebliğinde, tâbiîn döneminde Kûfe, Basra, Mısır beldelelerinde Osmânîlikle nitelenen isimlerden hareketle bu dönemde kime Osmânî denildiğini, bu kişilerin neye itikad edip, neyi savunduklarını ortaya koydu.

Tebliğin müzakerecisi Doç. Dr. Kadir Gömbeyaz, Osmânîlik kavramına dair çalışmasıyla Dündar'ın alanda ilk ve tek olma özelliğini koruduğunu ifade etti. Bir mezhebe ad olmayıp bir duruşu ifade eden daha sonra bir mezhebe evrilmiş olan bir kavramı çalışırken bir takım metodolojik hususlara dikkat etmenin önemli olduğunu, Dündar'ın da bu hususları gözettiğini söyledi. Osmânîliğin içeriğinin daha çok siyasi olmakla birlikte Sünniliğin atası olduğunu ifade eden Gömbeyaz, kavramın tarihsel sürecine dair bazı değerlendirmelerle konuşmasını nihayete erdirdi.

Oturumun ikinci tebliği Dr. Taha Ahmed Humeyd ez-Zeydî tarafından “Tâbiîn Döneminde Siyasi Fıkıh ve Yansımaları” başlığıyla sunuldu. Tebliğde siyasi fıkıhın tanımı, özellikleri, tâbiîn fukahasının o dönemde siyasi olaylar karşısındaki görüşleri ve tavırları incelendi. Bu bağlamda halife tayini ve ulemanın sultana karşı tavrı konularına yer verildi.

Tebliğin müzakerecisi Prof. Dr. Mehmet Özşenel, bu tebliğin bir anlamda İslam siyaset teorisi konusunda kuşatıcı ve faydalı bir sunum olduğunu ifade etti. Siyasetle ilgili fikhî ahkâm anlamına gelen ve klasik fıkıh literatürümüzde “el-ahkâmü's-sultâniyye” veya “es-siyâsetü'ş-şer'iyye” olarak yer alan siyasi fıkıh kavramının modern bir kavramlaştırma olduğunu, bunun yerine “tâbiîn döneminde siyâseti şer'iyye” şeklinde bir isimlendirmenin de yanlış olmayacağını ifade etti. Özşenel'in tenkitte bulunduğu bir diğer husus ise siyasi fıkıh kavramının sadece dahili değil, harici siyaseti de kapsadığı halde tebliğde sadece dahilî siyasetle ilgili görüşlerin ele alınmasıydı. Tebliğde bütünlük olması adına harici siyasetle ilgili görüşlere de yer verilmesini tavsiye etti. Dinleyicilerin katkılarıyla gerçekleşen kısa bir müzakereyle tamamlanan oturumdan sonra ara verildi.

Sempozyumun son oturumu olan değerlendirme oturumu Prof. Dr. Abdullâh Aydın'ın başkanlığında gerçekleşti. Bu oturumun ilk konuşmacısı Prof. Dr. Ahmet Bostancı, tâbiîn döneminin ve tâbiîn alimlerinin meselelere yaklaşım metodlarının iyi anlaşılmasının, İslâmî ilimlerin anlaşılabilmesi açısından

önemini vurguladı. Tarihle bağımızı koparmadan, eski nesilleri iyi anlayıp oradan hareketle günümüze uygun çözümler getirmemiz gerektiğini ifade etti. Bundan sonraki sempozyumlarda daha spesifik ve dar kapsamlı konuların ele alınması tavsiyesinin ardından konuşmasını İSAV müteveli heyetine, sempozyum tertib heyetine, tebliğ ve müzakereleriyle yurt içinden ve yurt dışından katılan hocalara teşekkür ederek sonlandırdı. Oturumun ikinci konuşmacısı Prof. Dr. İlyas Çelebi, tebliğlerin ağırlıklı olarak tasviri bir yöntemle ele alındığını, Türkiye’de ve İslam dünyasında bu yöntemin uygulandığını ifade etti. Çelebi, “Tabiînin sahabeyle, tebei tabiîninle veya siyasetle ilişkisini vurguluyoruz ancak tabiînin bizimle ilişkisinin ne olacağı konusuna biraz daha özen göstermeliyiz” sözlerinin ardından bu konuda değerlendirmeye dayalı çalışmaların artması gerektiğine işaret etti. Oturumun sonraki konuşmacısı Prof. Dr. Hâlid et-Turûdî, bu sempozyumlara farklı görüşlerden ve farklı ülkelerden araştırmacıların da katılması gerektiğini, akademik toplantılardan arzu edilen ilmî gelişmeye ve literatüre katkının böylelikle sağlanabileceğini ifade etti. Oturumun son konuşmacısı Doç. Dr. Ahmed b. Yahyâ el-Kindî ise tebliğlerde tabiînin dönemindeki bazı şehirlere vurgu yapıldığı gibi çokça ilim yolculuğunun yapıldığı Çin ve Endülüs arasındaki coğrafyaya da değinilebileceğini dile getirdi. Konuşmacıların ardından söz alan Prof. Dr. Halil İbrahim Kutlay, Prof. Dr. İlyas Çelebi’ye tâbiînin günümüzle ilişkisine dikkat çektiği için teşekkür ettikten sonra tâbiînden günümüze yansıyan şeyin ne olduğunu şu sözleriyle ifade etti: “Tâbiînin en önemli özelliği, sahabe-tabiînin kuşağı arasında kuşaklar çatışması yaşanmamasıdır. Tabiînin kuşağı, sahabe kuşağına hayran idiler, o kuşağı idealize ettiler ve onlardan çok istifade ettiler. Çünkü sahabe kuşağı çok güçlüydü. Biz de güçlü olursak, gelecek kuşaklar da bizi örnek alacaklardır.”

Sempozyum Prof. Dr. Abdullah Emin Çimen’in Kur’ân-ı Kerim tilavetiyle tamamlandı. Ardından toplu fotoğraf çekimi ve yemeğe geçildi.

Ayşenur KUMAŞ (kumasaysnr@gmail.com)
Karabük Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Hadis, KARABÜK